

RAPORT VJETOR - 2022

PËRMBAJTJA

♦	Parathënie.....	3
♦	Përmbledhje ekzekutive.....	4
♦	HYRJE.....	5,6
♦	Projektet e implementuara përgjatë 2022	7
♦	Shërbimet e ofruara përgjatë 2022.....	8
○	Shërbimet ditore për fëmijë e prindër.....	9,10
○	Shërbimet e pajisjeve ndihmëse.....	11
○	Shërbime juridike dhe tjera.....	12
	Trajnime dhe punëtori.....	13.14
♦	Intervenimet avokuese dhe lobuese.....	15,16,17,18

PARATHËNIE

HANDIKOS është krijuar si reagim ndaj gjendjes së vështirë në të cilën gjenden personat me aftësi të kufizuara në Kosovë. Studimet tregojnë se në shoqëritë e zhvilluara, ofrimi i përkujdesjes shoqërore konsiderohet si një aspekt i rëndësishëm i rolit të shtetit, prandaj përfitimet nga përkujdesja janë pjesë e të drejtave të individit, qasje kjo që anasjelltas ofron suksesin ose dështimin e përkujdesjes ndaj personave me aftësi të kufizuara, e që për shumë arsye është vendimtare për mirëqenien e shoqërisë.

Sipas Strategjisë Kombëtare për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, gjendja e tanishme e personave me aftësi të kufizuara nuk përmbushë realizimin e plotë të të drejtave dhe lirive themelore në kushte të barabarta me të tjerët. Andaj, si rrjedhojë, të gjitha subjektet janë përgjegjëse për garantimin e kësaj të drejte e cila arrihet vetëm duke eliminuar çdo lloj pengese dhe barriere që krijon vështirësi në respektimin e parimit të mos-diskriminimit ndaj personave me aftësi të kufizuara. Në këtë kontekst, e theksojmë se institucionet e Kosovës kanë akoma shumë punë dhe përpjekje për të bërë.

HANDIKOS ka vazhduar të punojë në ngritjen e mirëqenies së personave me aftësi të kufizuara, duke lobuar dhe avokuar për një shoqëri gjithëpërfshirëse dhe me kushte të barabarta për të gjithë.

Synimet tona kryesore gjatë 2022-ës kanë qenë të fokusuara në katër (4) objektiva:

-Avokimi dhe lobimi drejt mbrojtjes dhe avancimit të të drejtave të personave me aftësi të kufizuara në përfshirjen e tyre në legjislacionin e Kosovës;

-Vazhdimësia në ofrimin e shërbimeve për fëmijë dhe të rritur me aftësi të kufizuara, të cilat janë primare dhe më se të nevojshme por që ende mbesin një sfidë;

-Ngritja e kapaciteteve të personave me aftësi të kufizuara mbi të drejtat e tyre dhe personelit të HANDIKOS.

-Arritja e shpalljes së vitit 2022 – Vit i Personave me Aftësi të Kufizuara në Kosovë.

Personat me aftësi të kufizuara përballen me shumë sfida e barriera në vendin tonë, ndër të cilat ende mbesin: qasja, edukimi, punësimi, mirëqenia si dhe respektimi dhe avancimi i të drejtave të tyre, duke u bazuar në legjislacionin e Kosovës dhe dokumentet tjera ndërkombëtare. Kur përmendim sfidat, gjithsesi këtu duhet përmendur në veçanti edhe sfidat me të cilat HANDIKOS ballafaqohet, duke u bazuar 100 % në projekte, pa asnjë mbështetje të përhershme sidomos kur kemi të bëjmë me shërbimet të cilat ende nuk ofrohen nga institucionet vendore.

Personat me aftësi të kufizuara duhet të jenë pjesë e integruar e shoqërisë në tërësi dhe atyre duhet t'u ofrohet mundësia drejt pavarësisht individual, ku përmes përvojës, talenteve dhe kapaciteteve të tyre të kontribuojnë në zhvillimin e shtetit tonë.

Afrim Maliqi

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Raporti Vjetor – 2022 paraqet një pasqyrë përmblendhëse të të arriturave të HANDIKOS përgjatë vitit, në kuadër të programeve të implementuara. Të dhënat e raportuara janë të bazuara në të arriturat e HANDIKOS-it në implementimin e projekteve të mbështetura nga donatorë vendorë dhe atyre të huaj. Përmes shërbimeve të ofruara përgjatë një viti për fëmijë dhe të rritur me aftësi të kufizuara si dhe prindër/familjarë të tyre, HANDIKOS ka vazhduar misionin e saj për të avancuar situatën e aftësisë së kufizuar në vend.

Përgjatë një viti, HANDIKOS ka ofruar shërbime direkte për 74 fëmijë me aftësi të kufizuara dhe 34 prindër të tyre në regjionin e Prishtinës. Njëkohësisht janë ofruar mbi 700 shërbime të pajisjeve ndihmëse për qytetarë nga e gjitha Kosova. HANDIKOS gjatë vitit 2022, ashtu sikurse në vitet e kaluara, përmes këshillave ligjore ka ndikuar në përmblendje të të drejtave njerëzore për personat me aftësi të kufizuara. Përgjatë një (1) viti, mbi 300 të tilla janë ofruar për personat me aftësi të kufizuara në mbarë Kosovën, përfshirë takime mbështetëse, referime, vizita në shtëpi, shërbime për jetesë të pavarur etj.

HANDIKOS ka vazhduar edhe këtë vit si prioritet lobimin dhe avokimin për të drejtat e personave me aftësi të kufizuara, si dhe kërkesat drejt institucioneve në rregullimin e shumë problematikave me të cilat përballen në përditshmëri. Duke qenë se ky ishte Vit i personave me aftësi të kufizuara, i shpallur si i tillë nga Kryeministri i Republikës së Kosovës, angazhimi ynë ishte i fokusuar në avokimin për politika e veprime konkrete që do ndikonin në përmirësimin e jetesës së komunitetit tonë, kështu duke theksuar nevojën urgjente të përfshirjes së Konventës së OKB'së për të drejtat e njeriut, personave me aftësi të kufizuara në Kushtetutën e Republikës së Kosovës, për çka kemi realizuar takime e punëtori të shumta me akterë institucional e organizata për ta jetësuar këtë qëllim.

Bashkëpunimi i ngushtë që HANDIKOS ka vazhduar ta mbajë me organizatat e shoqërisë civile, organizatat e personave me aftësi të kufizuara, organizatat ndërkombëtare, institucionet lokale dhe qendrore, shoqërinë, dhe vetë komunitetin e aftësisë së kufizuar, ka ndikuar dukshëm në funksionimin e përditshëm, adresimin e nevojave të personave me aftësi të kufizuara si dhe avancimin e situatës së tyre në shoqëri. HANDIKOS vazhdon të punojë për një shoqëri gjithëpërfshirëse, me njohje dhe realizim të plotë të të drejtave njerëzore për personat me aftësi të kufizuara.

HYRJE

○ HISTORIKU

HANDIKOS (Shoqata e Paraplegjikëve dhe e Paralizës së Fëmijëve të Kosovës) është themeluar më 1983, me iniciativën e z. Halit Ferizi, kryetar i atëhershëm i shoqatës dhe më vonë lider i lëvizjes së aftësisë së kufizuar në Kosovë, së bashku me një grup të qytetarëve me aftësi të kufizuara. Objektivi kryesor ishte “përmirësimi i të drejtave dhe i standardeve të jetesës së personave me aftësi të kufizuara në Kosovë”, përmes veprimit në fushën e mbrojtjes shëndetësore, sociale dhe të punësimit.

Prej themelimit e deri në ditët e sotme, HANDIKOS është përkrahur nga një numër i konsiderueshëm i organizatave ndërkombëtare dhe vendore të cilat i kanë mundësuar HANDIKOS ekzistencën për më shumë se dy (2) dekada. Në fillimet e saj, HANDIKOS mbështetje të madhe ka pranuar nga: “Handicap International”, “OXFAM”, Agjencia Finlandeze FIDIDA, Qeveria e Finlandës, Ambasada e Finlandës, Organizata Italiane “Onlus Wamba-Athena”, “Onlus Roberto Bazzoni”, “Save The Children”, “UNICEF”, Agjencia Evropiane për ndërtim dhe rindërtim, mbështetës të cilët kanë mundësuar misionin dhe vizionin e HANDIKOS.

Pavarësisht mungesës së statistikave vendore për numrin dhe prevalencën e aftësisë së kufizuar në vend, në databazën e saj, HANDIKOS numëron më shumë se 18,000 anëtarë me aftësi të kufizuara fizike dhe të kombinuara të moshave, gjinive dhe etnive të ndryshme në mbarë Kosovën. HANDIKOS ka ofruar shërbime sociale në komunitet dhe shtëpi për fëmijë dhe të rritur me aftësi të kufizuara, si dhe familjarët e tyre. Për më tepër, përgjatë gjithë kësaj përvoje, HANDIKOS është orientuar gjithashtu edhe në avokim dhe lobim për njohje dhe respektim të të drejtave të njeriut për personat me aftësi të kufizuara në Kosovë duke intervenuar në vetëdijen e shoqërisë si dhe në akte ligjore dhe nënligjore.

HANDIKOS ndërvite ka modeluar dhe ofruar sete të ndryshme të programeve rehabilituese të cilat kanë mbështetur gjithë personat me aftësi të kufizuara në vend dhe familjet e tyre. Të gjitha këto, janë ofruar përmes programit të Rehabilitimit të Bazuar në Bashkësi - RBB, program ky të cilin HANDIKOS e ofron që nga viti 2002 në Prishtinë, Podujevë, Gjiilan, Ferizaj, Gjakovë, Prizren, Suharekë, Malishevë, Vushtrri, Pejë, Istog, Mitrovicë; në kuadër të të cilave, sete të shumta të shërbimeve dhe teknikave avokuese janë implementuar. Së fundmi HANDIKOS në kuadër të programit të RBB-së është duke modeluar qasjen bio-psiko-sociale në të gjitha shërbimet e saj, qasje kjo e cila sheh personin në qendër nga këndvështrime të ndryshme.

Me gjithë veprimet që janë ndërmarrë viteve të fundit, personat me aftësi të kufizuara në Kosovë vazhdojnë të përballen me sfida të ndryshme në të gjitha aspektet jetësore të cilat u pamundësojnë atyre realizimin e të drejtave njerëzore dhe një jetese të dinjitetshme siç është reflektuar edhe në Kushtetutën e Kosovës dhe në aktet e tjera ligjore të vendit.

Bazuar në hulumtimet e fundit nga Organizata Botërore e Shëndetësisë, konsiderohet se rreth 15 % e popullsisë së botës kanë të paktën një aftësi të kufizuar. Në Kosovë, sipas regjistrimit të fundit të popullsisë figurojnë rreth 93.288 persona me aftësi të kufizuara.

Përgjatë këtij viti, HANDIKOS ka vazhduar implementimin e Strategjisë së saj Zhvillimore (2018 – 2022). Rrjedhimisht, e gjithë puna e HANDIKOS përgjatë vitit 2022 është determinuar në parimet dhe objektivat strategjike.

Përgjatë gjithë vitit janë ofruar dhe implementuar alternativa të ndryshme të cilat kanë lehtësuar implementimin e programeve aktuale si dhe përmbushjen e objektivave strategjike të saj, duke ruajtur shëndetin e qytetarëve të cilët i përfaqëson dhe jo vetëm.

VIZIONI

Shoqëri gjithëpërfshirëse, me njohje dhe realizim të plotë të të drejtave dhe mundësive të barabarta të personave me aftësi të kufizuara .

MISIONI

Të arrijë ndryshime pozitive dhe të qëndrueshme në jetën e personave me aftësi të kufizuara, përmes përfaqësimit, mbrojtjes së të drejtave dhe përkrahjes së tyre .

PROJEKTET QË HANDIKOS KA IMPLEMENTUAR PËRGJATË 2022

- *Promovimi i gjithëpërfshirjes në proceset konsultative për reformat e qeverisjes dhe administratës publike në sektorin e aftësisë së kufizuar në nivel lokal, nacional dhe regional – Kosova Gjithëpërfshirëse (2019-2023), mbështetur nga Zyra e Bashkimit Evropian. Projekti zbatohet nga HANDIKOS, në partneritet me Disability Partnership Finland, Threshold, Shoqatën Kosovare të të Shurdhërve dhe Shoqatën e të Verbërve të Kosovës me mbështetje nga Bashkimi Evropian.*
- *Avancimi i kapaciteteve për të drejtat e fëmijëve (2020-2022) – mbështetur nga Zyra e Bashkimit Evropian në Kosovë dhe implementuar në partneritet me SOS Fshatrat e Fëmijëve.*
- *“Ruajta, përmirësimi dhe zhvillimi i mirëqenies së fëmijëve me aftësi të kufizuara në komunën e Prishtinës” – Mbështetur nga Komuna e Prishtinës.*
- *“Ngritja e aftësive dhe rehabilitimi i fëmijëve me aftësi të kufizuara në pavarësimin për aktivitetet e tyre ditore” – Mbështetur nga Komuna e Prishtinës.*
- *“Mbështetja e fëmijëve dhe të rriturve me aftësi të kufizuara drejt jetesës dhe ngritja e mirëqenies së tyre” - Mbështetur nga MFPT – Minsitria e Financave, Punës dhe Transfereve.*
- *“Forcimi i të drejtave të personave me aftësi të kufizuara” – Mbështetur nga Zyra e UNMIK në Kosovë.*
- *“Për një Kosovë të Gjelbërt” – Mbështetur nga Presidenca e Kosovës.*

SHËRBIMET E OFRUARA PËR FËMIJË DHE PRINDËR

HANDIKOS përgjatë vitit 2022 ka vazhduar të ofrojë shërbime për fëmijët, prindërit/kujdestarët, të rriturit e qytetarët e tjerë.

Shërbimet e ofruara për komunitet në kuartalin e parë të vitit janë ofruar duke u bazuar në modelet që HANDIKOS ka pilotuar dhe programuar ndër vite, duke ofruar kështu mbështetje holistike me bazë bio-psiko-sociale si dhe duke u orientuar në pavarësimin e mbështetjen e fëmijëve, prindërve të tyre e të rriturve me aftësi të kufizuara.

HANDIKOS përgjatë implementimit të shërbimeve të ofruara në Programit të Rehabilitimit të Bazuar në Bashkësi, me mbështetje të projekteve që ka implementuar përgjatë vitit 2022, të financuara nga donatorët vendor dhe të huaj, ka arritur të mbështesë **74 fëmijë** me aftësi të kufizuara në regjionin e Prishtinës, përmes **1748 seancave individuale**, si dhe **34 prindër** përmes seancave psiko-sociale. Ndërkaq të rriturit me aftësi të kufizuara, të paktën 15 prej tyre u bënë pjesë e aktiviteteve javore në qendrën tonë. Shërbimet kyçe të ofruara përgjatë këtij viti kanë mbështetur zhvillimin holistik të fëmijëve me theks në shkathtësitë ditore, zhvillimin kognitiv, fizik dhe atë emocional.

Shërbimet sociale të ofruara përgjatë 2022-ës në HANDIKOS në qendër dhe terren janë:

- Psiko-social
- Fizioterapeutik
- Psikologji
- Ergoterapi
- Edukim joformal
- Seanca grupore javore

HANDIKOS ka vazhduar vlerësimin e rregullt të fëmijëve me aftësi të kufizuara nga ekipi multidisiplinar i HANDIKOS duke vënë fëmijën në fokus si dhe duke analizuar perspektivën e prindërve dhe ofruesve të tjerë të shërbimeve (kur është aplikuar). Bazuar në rezultatet e vlerësimit, janë përpiluar plane individuale të intervenimit për çdo fëmijë përfitues, përderisa ri-shikimi i tyre është bërë në baza tre (3) mujore duke aplikuar procesin e ri-vlerësimit në të gjitha fushat e zhvillimit.

Të dhënat nga vlerësimi bazë i fëmijëve dhe ato nga ri-vlerësimi i fundit i realizuar në dhjetor 2022 tregojnë rezultate të kënaqshme të punës me fëmijët me aftësi të kufizuara përgjatë një (1) viti, pavarësisht sfidave me të cilat janë ballafaquar fëmijët përfitues, ofruesit e shërbimeve si dhe prindërit e përfshirë në këtë proces.

(Momente nga seancat dhe aktivitetet me fëmijë)

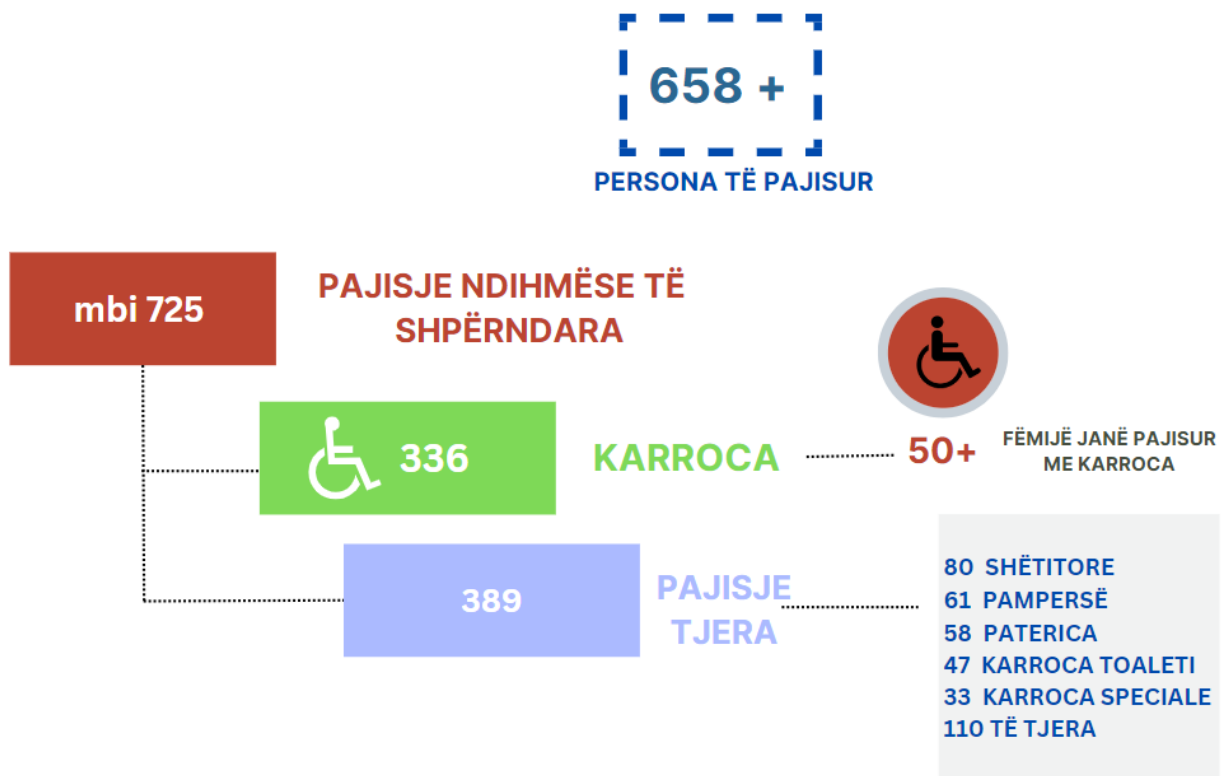

SHËRBIMET E PAJISJEVE NDIHMËSE

HANDIKOS ka vazhduar të mbështesë personat me aftësi të kufizuara në Kosovë edhe përmes ofrimit të pajisjeve ndihmëse për lëvizje, shërbim ky i cili ka mundësuar dhe kontribuar në pavarësimin e personave me aftësi të kufizuara, për më tepër ka kontribuar direkt edhe në përmbushjen e misionit tonë.

Përgjatë një viti, kemi arritur që në mënyrë direkte të mbështesim me mbi **700 pajisje ndihmëse** personat me aftësi të kufizuara dhe qytetarët e tjerë që kanë pasur nevojë nga e gjithë Kosova. Kryesisht, përgjatë këtij viti janë shpërndarë karroca standarde, karroca tualeti, karroca speciale, paterica dhe shëtitore.

Çdo përfitues, fillimisht është vlerësuar, përmes inventarëve vlerësues që HANDIKOS posedon, inventarë të cilët pasqyrojnë nevojat e personit për përdorimin e pajisjes ndihmëse, si dhe specifikacionet e llojit të pajisjes ndihmëse dhe përmasave të saj. Pajisja ndihmëse është montuar dhe përshtatur me nevojat e përdoruesit të saj, përderisa të njëjtit janë trajnuar në përdorimin e shëndetshëm të pajisjes ndihmëse, mirëmbajtjen e shëndetit përgjatë përdorimit të pajisjes ndihmëse e gjithashtu edhe mirëmbajtjen e vetë pajisjes.

SHËRBIME JURIDIKE DHE TË TJERA

HANDIKOS ka vazhduar të ofrojë shërbimin e këshillimit juridik për të gjithë personat me aftësi të kufizuara në vend edhe përgjatë vitit 2022, të cilat janë kryesisht relevante me rastet e diskriminimit, mohimit të të drejtave bazë të njeriut dhe parregullsi të tjera të cilat kanë të bëjnë me vështirësitë e personave me aftësi të kufizuara në gëzimin e benefiteve të garantuara me ligj, siç është vlerësimi jo i drejtë që po u bëhet personave me status Paraplegjik dhe Tetraplegjik nga ana e Komisionit Mjekësor.

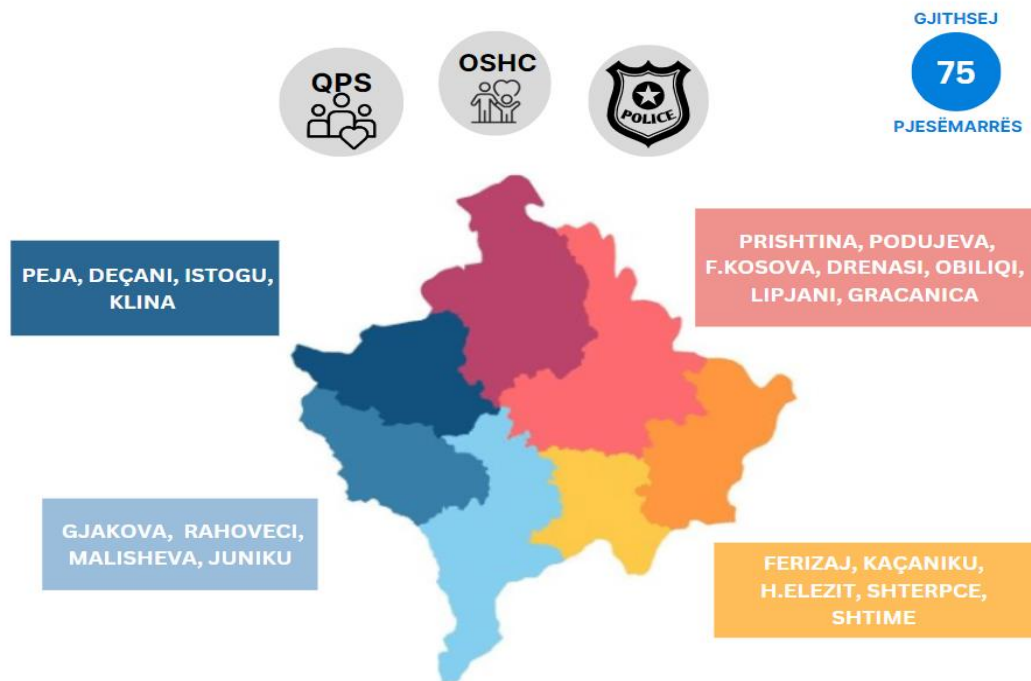
HANDIKOS ka ofruar më shumë se **300** këshilla juridike për personat me aftësi të kufizuara në Kosovë dhe familjarët e tyre, përfshirë takime mbështetëse, referime, vizita në shtëpi, shërbime për jetesë të pavarur etj.

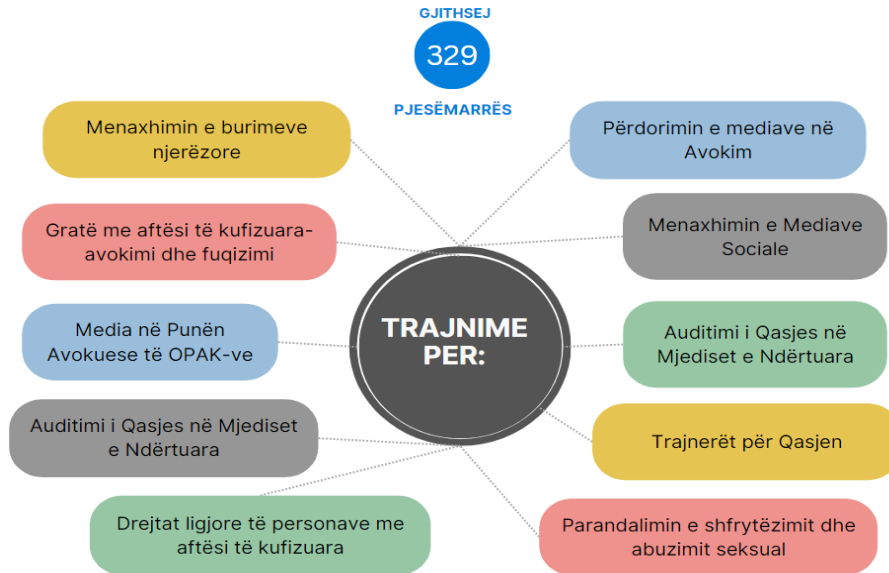
Trajnime dhe punëtori

HANDIKOS si çdoherë ka punuar ngushtë me komunitetin që përfaqëson në ngritjen e kapaciteteve në fusha të ndryshme, përfshirë këtu edhe organizatat e tjera partnere, me të cilat bashkërisht synohet të avancohet situata e personave me aftësi të kufizuara në vend.

Në kuadër të projekteve të ndryshme, kemi realizuar takime e punëtori me akterë relevantë të cilët kanë rol kyç në çështjet që kanë të bëjnë me personat me aftësi të kufizuara, përfshirë organizata të personave me aftësi të kufizuara, organizata të tjera nga shoqëria civile, Qendra për Punë Sociale, shkolla etj.

TRAJNIME ME ORGANIZATA TË PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA – OPAK

AKTIVITETE DHE PUNË TË TJERA

LOBIMI DHE AVOKIMI

Përgjatë vitit 2022 HANDIKOS ka vazhduar punën në fushën e avokimit dhe lobimit për të avancuar situatën e personave me aftësi të kufizuara në vend, e me theks të veçantë për të promovuar të drejta të barabarta dhe jetë të dinjitetshme për të gjithë. Përgjatë një (1) viti HANDIKOS përmes takimeve, komunikimit nëpërmjet mediave e fushatave direkte e virtuale ka adresuar të drejtat e njeriut për personat me aftësi të kufizuara, qasjen, edukimin dhe pjesëmarrjen.

Si një ngjarje tashmë e përvjetshme, edhe këtë vit është shënuar 1 Marsi- Dita ndërkombëtare të përdoruesve të karrocës, e cila është karakterizuar me një aktivitet që për qëllim ka pasur thirrjen për përmirësim të qasjes infrastrukturore, ku pjesëmarrës ishin përfaqësues të lartë institucional, deputetë, kryetarë komunash, ambasadorë, donatorë, partnerë, persona me aftësi të kufizuara e familjarë të tyre. Ngjarja është përcjellur me mesazhe të cilat portretizojnë jetesën e përdoruesve të karrocës në Kosovë, me moton **“Mos ma kufizo lëvizjen!”**. Ngjarja është ndjekur nga mediat dhe e gjithë kjo ka arritur një shikueshmëri prej mbi 80.000 njerëz nëpër rrjete sociale.

HANDIKOS ka lansuar tutje kampanjën ‘**Çeli Udhë!**’, ku përmes autobusëve urbanë nëpër Prishtinë janë përçarur mesazhe për qasje më të madhe e plotësim të kushteve në gjitha sferat e jetës për personat me aftësi të kufizuara.

1 Qershorin e vitit 2022 – Ditën ndërkombëtare të Fëmijëve e shënuam me moton ‘**Shteti im më do dhe më mbronë**’, me aktivitete të ndryshme në sheshin e Prishtinës dhe me pjesëmarrje të fëmijëve e familjarëve të tyre, kështu duke pritur vizita nga përfaqësues të kryeqytetit e duke adresuar nevojat më urgjente për më të vegjëlit.

-Me rastin e shënimit të **3 Dhjetorit – Ditës Ndërkombëtare të Personave me Aftësi të Kufizuara**, HANDIKOS ka pritur në vizitë kryeministrin e Republikës së Kosovës, z. Albin Kurtin, i cili ka patur rastin të shoh për së afërmi situatën e fëmijëve, të rriturve dhe prindërve, ndërkohë që ne kemi adresuar problematikat dhe çështjet me rëndësi dhe urgjente për rregullim.

Ndërkaq përmes paraqitjeve mediatike kemi ngritur zërin e kemi avokuar më tepër për të drejtat e PAK, kështu duke reflektuar mbi raportin e aktiviteteve në kuadër të Kalendarit vjetor të përpiluar një vit më parë nga OPAK dhe ministritë e Qeverisë së Kosovës, në kuadër të projektit ‘‘Kosova Gjithëpërfshirëse’’.

(Kryeministri i Kosovë, z. Albin Kurti gjatë vizitës së tij në Qendrën e Resurseve të HANDIKOS)

HANDIKOS rol të madh edhe në aktivitetet avokuese:

- Pjesëmarrje, në nxjerrjen e Udhëzimit Administrativ për pajisje ndihmëse - aprovuar më 2022;
- Organizimi i takimeve dhe tryezes lidhur me përfshirjen e Koventës në Kushtetuten e Republikës së Kosovës, në bashkëpunim me Komisionin Parlamentar për të Drejtat e Njeriut;
- Organizmi i punëtorisë në bashkëpunim me ZKM dhe ZQM lidhur me kostimin e Konventës së KB për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara;
- Vazhdimi i punishtës për prodhimin e strajcave/çantave të ri përdorshme;
- Pjesëmarrjen në grupe punuese të ndryshme punuese me OPAK dhe OSHC

Rr. "Nekibe Kelmendi", nr. 80, Prishtinë Telefoni: 049 377 655

Email: handikos@handi-kos.org Webfaqja: <http://handi-kos.org/>

